

УДК 37.091.26:02

ВИПЕРЕДЖУВАЛЬНО-ОРІЕНТУВАЛЬНІ ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

Кухтяк О.Я.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті актуалізується питання організації засвоєння знань в процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх спеціалістів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Досліджується можливість застосування тестових завдань з метою активізації пізнавальної діяльності суб'єктів навчання. Обґрунтовується необхідність візуалізації теоретичного матеріалу для самостійного вивчення студентами та акцентується увага на організації навчально-пізнавальної діяльності. Запропоновано використовувати для вивчення навчальної дисципліни «Діловодство» випереджувально-орієнтувальні тестові завдання.

Ключові слова: навчально-пізнавальна діяльність, діловодство, тест, організація, самостійна робота, засіб, випереджувально-орієнтувальні тестові завдання.

Постановка проблеми. У контексті практичної реалізації сучасної освітньої парадигми здійснюється чітка переорієнтація процесу навчання на «розвиток способів самостійного набуття знань» [6, с. 68]. Засвоєння знань є складною та важкою систематично напруженою працею, що потребує постійної позитивної мотивації та володіння раціональними засобами організації діяльності [7]. Особливої уваги сьогодні потребує організація засвоєння знань в процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності, в умовах невизначеності. Усе це зумовлює пошук засобів для ефективної організації навчально-пізнавальної діяльності, які б координували самостійне вивчення матеріалу.

Аналіз дослідження і публікацій. Питаннями створення засобів організації навчально-пізнавальної діяльності в процесі самостійної роботи займалися С.І. Архангельський, І.В. Бургун, В.В. Давидков, О.І. Ляшенко, Т.А. Жданова, О.В. Жуйкова, Б.П. Єсіпов, В.І. Загвязінський, П.І. Підкасистий та ін.

У результаті дослідження педагогічних аспектів організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності вважаємо доцільним дотриму-

ватись тверджень Т.А. Жданової, яка вважає, що організувати ефективну пізнавальну діяльність, можливо якщо розглядати її «як ціленаправлений процес, який організовується та виконується в структурі навчання, а способом включення студентів в самостійну пізнавальну діяльність можливо за допомогою штучних педагогічних конструкцій» [3, с. 1264]. Схожі думки висловлює П.І. Підкасистий [8] акцентуючи увагу на тому, що зовні самостійна робота виступає у вигляді всіляких завдань; внутрішньо вона виражається через пізнавальну або практичну задачу, яка в навчанні служить імпульсом для включення студента в процес пізнавальної діяльності. Будучи зовнішньою причиною, завдання переходить в ціль діяльності, в мотив оволодіння умінням самостійно діяти.

Мета статті – розкрити особливості навчально-пізнавальної діяльності в процесі самостійної роботи та запропонувати використання випереджувально-орієнтувальних тематичних тестових завдань (ВОТТЗ) для управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів в процесі організації самостійної роботи для вивчення навчальної дисципліни «Діловодство».

Виклад матеріалу. Аналіз загального обсягу навчального навантаження студентів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи з дисципліни «Діловодство» дає змогу виявити тенденцію перенесення 50% навчального матеріалу на позааудиторну роботу. Це означає, що у процесі вивчення навчальної дисципліни домінуватиме самостійне засвоєння необхідних знань. Акцентується увага в основному на вивченні теоретичного матеріалу, що і буде об'єктом навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Допомогти студентів оволодіти необхідними знаннями та вміннями в процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності – означає знайти необхідні засоби візуалізації, які б допомогли зорієнтувати студента в масиві навчальної інформації і вибрати саме ту інформаційну ємність, що є цінною для вивчення.

У процесі визначення змісту самостійних робіт завданням, на думку П.І. Підкасистого [8], виступає як засіб логічної і психологічної організації навчального матеріалу. Воно, як ядро – самостійної роботи, з одної сторони виступає стимулятором самостійної пізнавальної діяльності, з іншої – детермінує відповідно до дидактичних цілей заняття певні структури навчальної діяльності студентів. З одного боку, виступає в пізнавальній діяльності студента підставою для регуляції власних пізнавальних або практичних дій відповідно до усвідомленої мети майбутнього виконання самостійної роботи, з іншого – дозволяє викладачеві цілеспрямовано керувати індивідуальним пізнанням студента для досягнення мети діяльності [8].

Такої ж позиції дотримується В.В. Давидков [2] визначаючи, що самостійна пізнавальна діяльність повинна опосередковано чітко координуватися за допомогою спеціально підібраних завдань, що забезпечить ефективність організації навчально-пізнавальної діяльності.

Таким чином, ефективна самостійна пізнавальна діяльність студента буде ефективною та результативною, якщо вона буде цілеспрямованою, індивідуально-орієнтованою, запланованою діяльністю, яка буде опосередковано координуватися засобами самонавчання.

Позитивним аспектом ефективної організації засвоєння знань може бути вибір засобів, які б сприяли не лише накопиченню знань, але й забезпечували б розвиток якостей, актуальних для майбутньої професійної діяльності. Так для майбутнього фахівця з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в рамках вивчення дисципліни «Діловодство» доцільними будуть засоби, які сприятимуть формуванню вмінь пошукової діяльності, здійсненню аналізу та синтезу, зортанню інформаційної ємності навчального матеріалу.

Теоретичний зміст дисципліни є досить складним, насиченим, що ускладнює його сприйняття, тому важливо, щоб застосовані засоби активізували вплив на особистісну (емоційну) сферу суб'єкта навчальної діяльності, а саме на:

- сприймання – здатність бути уважним;
- реагування – активізація засвоєння інформації.

Навчальна дисципліна «Діловодство» в системі підготовки майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи має фахове

спрямування, що вимагає набування глибоких, системних знань, які стосуються питань документування управлінської інформації та організації роботи з службовими документами.

Ефективне, свідоме засвоєння знань можливе, якщо:

- елементи змісту будуть чітко візуалізовані, що актуалізує необхідність їх пошуку та вивчення;
- засоби навчання забезпечать індивідуалізовану навчально-пізнавальну діяльність.

Візуалізувати та актуалізувати необхідні знання можливо через змістове наповнення завдань, чітко зорієнтовуючи студентів на ті елементи «фундаментальних знань, які є принципово важливими для професійної підготовки кваліфікованого, творчого мислячого фахівця» [4, с. 93]. Для цього з дисципліни потрібно виділити елементи змісту, які повинні бути «включенні у сферу пізнавальної діяльності, і дадуть можливість сформувати зміст ядра знань» [9, с. 15], необхідних в рамках вивчення дисципліни. Тобто в процесі самостійного пошуку інформації буде зроблений «вибір необхідної сукупності семантичних одиниць і буде встановлено між ними смислові зв'язки» [10, с. 1].

Результатом пошуку практичної реалізації принципу Б.Ц. Бадмаєва «максимум потрібних знань при мінімумі витрат часу і енергії. Уміння вчитися – це уміння не вчити «зайвого», але і не упустити нічого важливого і потрібного для засвоєння програми» [1, с. 253] стала ідея створення та використання в навчальному процесі ВОТТЗ, які використовуються як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю в процесі самостійного опрацювання інформаційної складової змісту дисципліни «Діловодство» і повинні забезпечити сприймання, усвідомлення та вивчення суб'єктом навчальної діяльності необхідного комплексу програмового теоретичного матеріалу навчальної дисципліни, що виноситься на самостійне вивчення. Розроблені ВОТТЗ можуть використовуватися і як засіб підготовки до аудиторних занять.

Етапи створення ВОТТЗ:

I. Виокремлення сегментів змісту навчальної дисципліни, для яких створюються завдання (або лише до тем для самостійного опрацювання студентами, або для опрацювання лекційного матеріалу, що безпосередньо сприятиме активізації сприймання).

Завдань з навчальної дисципліни «Діловодство» створювалися з дотриманням змісту обраного навчального посібника [5], а вибраним сегментом змісту є розділ навчального посібника «Робота з документами, що містять конфіденційну інформацію».

II. Визначення переліку елементів теоретичного змісту, які суб'єкт навчальної діяльності повинен опанувати при опрацюванні навчального матеріалу та які будуть оцінюватися у процесі педагогічного контролю результатів навчання. Виділені елементи є змістовим відображенням розділу «Робота з документами, що містять конфіденційну інформацію», а питання конкретизують заплановані результати когнітивного домену або пізнавальної сфери рівня «Знання» таксономії цілей [11]. Досягнути цього рівня є завданням кожного студента.

III. Створення переліку оцінювальних завдань та деталізування елементів теоретичного змісту.

IV. Уточнення змісту завдань відповідно до змісту навчального посібника, який рекомендовано для опрацювання.

Зміст тематичних тестових завдань створювався у відповідності до змісту та структури навчального посібника [5]. Структура завдань відтворює логічну структуру навчального матеріалу, тобто, не лише сукупність елементів знань, які повинні бути засвоєні, але й їхню певну послідовність в межах вивчення теми.

Розробляючи завдання, навчальний матеріал охоплювався з високим ступенем деталізації, що забезпечує повноту та глибину засвоєння змістових елементів та дозволяє сформувати необхідну систему знань та отримати заплановані результати навчання.

Для формування тематичних завдань було обрано формат тестових завдань відкритого типу, які розраховані на доповнювальну відповідь на поставлені питання. У результаті роботи над такими завданнями студент набуває необхідного обсягу знань теоретичного матеріалу, передбачений навчальною програмою з дисципліни. Крім того, виконання таких завдань сприятиме формуванню вміння самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здійснювати пошук необхідної інформації та аналізувати її.

Наводимо приклад тестових завдань відкритого типу, створених до теми: **«Робота з документами, що містять конфіденційну інформацію»**.

1. Роботу з документами, що містить конфіденційну інформацію, регламентують: _____

2. Комерційна таємниця це: _____

3. До конфіденційної інформації належать: _____

4. Для організації збереження конфіденційної інформації комерційного підприємства необхідно провести такі заходи: _____

5. Інформацію, яка становить комерційну таємницю, можна поділити на види: _____

6. До конфіденційної науко-технічної інформації належать: _____

7. До конфіденційної ділової інформації належить: _____

8. Основна мета захисту інформації: _____

9. Захист комерційної інформації полягає у здійсненні таких заходів: _____

10. З метою обмеження доступу до інформації, що містить комерційну таємницю, керівництво видає наказ про: _____

11. Ознайомлення з наказом та переліком відомостей, що містять «комерційну таємницю», здійснюється: _____

12. Гриф конфіденційності означає: _____

13. Якщо інформація, що становить комерційну таємницю, міститься в документах, які належать підприємствам партнерам необхідно: _____

14. Виготовлення документів з грифами «Комерційна таємниця», «Таємно», «Цілком таємно», здійснюється: _____

15. Віддруковані і підписані документи передають для реєстрації: _____

16. Усі документи, що надходять з грифом «Комерційна таємниця» перевіряються: _____

17. Документи з грифом «Комерційна таємниця» у справі формують: _____

18. Позначку «Комерційна таємниця», оформляючи справу проставляють: _____

19. Список працівників, які мають право користуватися документами, внесеними в певну справу з грифом «Комерційна таємниця» при оформленні справи розміщують: _____

20. Справи з грифом «Комерційна таємниця» зберігають: _____

21. Засвідченням видачі документації з грифом «Комерційна таємниця» є: _____

22. Під час зберігання і використання документів з грифом «Комерційна таємниця» заборонено: _____

23. Передаючи справу до архіву необхідно: _____

24. Після закінчення календарного року керівник своїм наказом призначає спеціальну комісію, яка зобов'язана: _____

25. У разі звільнення працівника, який відповідає за роботу з документами з грифом обмеження доступу необхідно: _____

Висновок. Критеріями сучасної якості знань є: повнота, системність та усвідомлене засвоєння. Досягнути цих показників у процесі самостійної пізнавальної діяльності можливо, застосувавши відповідні дидактичні засоби.

Використання в якості засобу організації навчально-пізнавальної діяльності ВОТТЗ забезпечить систематичне самостійне засвоєння студентами необхідного обсягу базових теоретичних знань та формування актуальних професійних умінь майбутнього фахівця з інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Список літератури:

1. Бадмаев Б. Ц. Методика преподавания психологии / Б. Ц. Бадмаев – М.: ВЛАДОС, 1999. – 309 с.
2. Давыдов В. В. Роль и место автоматизированных обучающих систем в самостоятельной работе студентов: автореф. дис. на соискание уч. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / В. В. Давыдов. – Новосибирск, 1998. – 20 с.
3. Жданова Т. А. / Самостоятельная работа как категория дидактики высшей школы / Т. А. Жданова // Ученые заметки ТОГУ. – 2013, Том 4, № 4, с. 1263–1267.
4. Козловський Ю. М. Едукаційна інтегродогія [Текст]: монографія / Ю. М. Козловський, І. М. Козловська. – Львів: Сполом, 2015. – 360 с.
5. Комова М. В. Діловодство: навч. посібник / М. В. Комова. – Львів: Тріада-Плюс, 2011. – 220 с.
6. Ляшенко О. І. Розвиток навчально-пізнавальної компетентності учнів основної школи у навчанні фізики / О. І. Ляшенко, І. В. Бургун // Вісн. Чернігів. нац. ін-т. Пед. науки. – 2013. – С. 68–73.
7. Основи педагогіки і виховання. Технічні засоби навчання як засіб активізації учнів. [Електронний ресурс] // All Rights Reserved. – Режим доступу: <http://www.startpedahohika.com>
8. Пидкасистий П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении / П. И. Пидкасистый. – М., 1980 – 183 с.

9. Самойлов Н. Ядро знаний как информационная система / Н. Самойлов // Вестн. высш. шк.. – 2002. – № 2. – С. 15–18.
10. Технічна енциклопедія TechTrend. Пізнавальна діяльність студента. С. 1–16 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://TechTrend.com.ua/index.php?newsid=5638>
11. Bloom B. S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals, by a committee of college and university examiners / Benjamin S. Bloom and David R. Krathwohl. – Handbook I: Cognitive Domain. – New York: Longmans, Green, 1956.

Кухтяк А.Я.

Национальный университет «Львовская политехника»

ОПЕРЕЖАЮЩИЕ-ОРИЕНТИРОВОЧНЫЕ ТЕСТОВЫЕ ЗАДАНИЯ КАК СРЕДСТВО УПРАВЛЕНИЯ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ИНФОРМАЦИОННОГО, БИБЛИОТЕЧНОГО И АРХИВНОГО ДЕЛА

Аннотация

В статье актуализируется вопрос организации усвоения знаний в процессе самостоятельной учебно-познавательной деятельности будущих специалистов информационного, библиотечного и архивного дела. Исследуется возможность применения тестовых заданий с целью активизации познавательной деятельности субъектов обучения. Обосновывается необходимость визуализации теоретического материала для самостоятельного изучения студентами и акцентируется внимание на организации учебно-познавательной деятельности. Предложено использовать для изучения учебной дисциплины «Делопроизводство» опережающее-ориентировочные тестовые задания.

Ключевые слова: учебно-познавательная деятельность, делопроизводство, тест, организация, самостоятельная работа, средство, опережающее-ориентировочные тестовые задания.

Kuhtyak A.Ya.

«Lviv Politechnic» National University

FORWARD-ORIENTATION TEST TASKS AS A MEANS OF MANAGING THE EDUCATIONAL AND COGNITIVE ACTIVITIES OF FUTURE SPECIALISTS INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL AFFAIRS

Summary

The article actualises the issue of organization of knowledge acquisition in the process of independent educational and cognitive activity of future specialists in information, library and archival affairs. The possibility of applying test tasks is explored in order to enhance the cognitive activity of subjects of study. The necessity of visualization of theoretical material for independent study by students is grounded and attention is paid to the organization of educational and cognitive activity. It is proposed to use for the study of the discipline «Documentation» forward-orientation test tasks.

Keywords: educational-cognitive activity, clerical work, test, organization, independent work, means, forward-orientation test tasks.